

Doodmenslik.

W. L. van der Merwe.

Pretoria: Protea Boekhuis, 2018. 90 pp.

ISBN 978-1-4853-0895-9.

DOI 10.17159/2309-9070/tvl.v.56i1.6300

Dit is wel waar dat *Doodmenslik* van W. L. van der Merwe meestal gaan oor God en die dood, die oorbenuite tematiek van veral die ouer Afrikaanse poësie, maar gelukkig bied hierdie debuut vir die liefhebber van die digkuns ook veel meer. Indrukke oor Nederland, die erotiese liefde, familieverbintnisse en nadenke oor die digterlike werksaamheid verryk die tematiese verskeidenheid van hierdie netjiese debuutbundel.

W. L. van der Merwe is 'n godsdiensfilosoof by die Vrije Universiteit in Amsterdam en het steeds 'n verbintenis met die Universiteit Stellenbosch waar hy ook deelgeneem het aan D. J. Opperman se letterkundige laboratorium en aan die magisterkursus in kreatiewe skryfkuns onder leiding van Marlene van Niekerk en Willem Anker. As digter publiseer hy reeds enkele verse in *Nuwe stemme* 3. In die lig van sy opmerklike digterlike bydraes vantevore was dit 'n blink gedagte om *Doodmenslik* te open met "voortaan", die eenvoudige maar meevoerende gedig waarin die titel van die bundel vervat is en wat deur Laurinda Hofmeyr getoonset is en deur Laurika Rauch aan 'n wyer gehoor bekend gestel is:

voortaan sal ek winterskemers
vleilangs loop
en droë takkies van geraamtestruike
stroop

wilgers sal gekruisig aan die hemel
hang
en ek sal doodmenslik na jou terug-
verlang

soos na die somerse rinkink van vinke
in palmiet
en die onbeholpe liefde van wilde-
ganse tussen riet

In die lig van Van der Merwe se belesenheid op die gebied van die godsdiensfilosofie is dit begryplik die afdeling verse met 'n religieuse inslag verskeie hoogtepunte oplewer waaronder "kapelaansdiens", "stasiemeester", "vier vrae" en die onthutsende maar nietemin voortrefflike gedig "my godsbegrip":

die god wat ek aanbid
is 'n varkie met 'n snoet
sy ogies is so git
ek voer hom vet
en braai hom op my spit

Die onrein vark van die Ou Testament word hier die god wat aanbid word, maar steeds 'n onaansienlike snoet het en boonop kyk met onheilspellende ogies van git. Die aanbiddende ek voer sy varkgod vet deur hom te vereer en te bewierook, maar uiteindelik is dit hierdie godjie wat soos 'n speenvarkie-Jesus aan die spit geryg word vir 'n uiteindelijke nagmaal van verslinding deur die mens. Hierdie wrang samevattende visie op die Christelike godsdiens spreek van 'n diepe sinisme oor die eie geloofsbeoefening wat allermens van glorie en deurstraalde ekstase spreek. So ook is "kapelaansdiens" onwrikbaar daarop gerig om die

morele vertwyfeling van die godsdienaar tydens die grensoorlog in Namibië en Angola aan die lig te bring. Die kapelaan is getuie van die ergste wreedheid van sy medesoldate wat hulle verlustig in die doodmaak van 'n kind wat waatlemoen gesteel het. Boonop is hy een van die "kapelane met pistole / by wie dit hoort in oorlog/om lewe wat alreeds/vernietig is / met 'n genadeskoot te blus".

Die erotiese liefde, wat van oudsher 'n noue en verwickelde verbintenis met die religie het, is die fokus in geslaagde gedigte soos "my tjello", "'n Nuwe Testament", "middeljarig in Athene" en "troos en hoop" in die slotafdeling van *Doodmenslik*. Met fyn humor skryf Van der Merwe oor die kontraste en ooreenkomste tussen die middeljarige erotiek en die lyflike oorgawe van jong minnaars in "middeljarig in Athene". Die gedig begin soos volg:

jong paartjies jaag op bromfietsse
deur die strate van Athene

met sy koperbruin lyf en wapperende
kuif
is hy Apollo
en styf teen sy rug, ene broekie-en-
bene,
sit sy Helene
oorgehaal vir nog 'n nag van fuif en
rave
en ritteldans voor Bacchus en Aphro-
dite
in die Wasteland club waar almal
mag paar
sonder enige beswaar

Meegevoer deur hierdie lewensgenieting

"kruie" die spreker en sy middeljarige vrou na 'n behoedsame en ietwat meer getemperde aangryping van hulle seksuele drif in 'n omgewing waar heidense luste en Christelike stigtelikheid klaarblyklik naasmekaar bestaan.

In "geurige gedig" skryf die digter hoe die "ryme" gladder begin vloei as hy ruik hoe sy vrou met geurige bestanddele 'n maaltyd voorberei. Dit is jammer dat die nadruk op rym in hierdie bundel soms te sterk is al sorg dit in baie gevalle vir 'n goeie musikale samehang. In die Engelse gedig "running out of time" doen die oordadige rym beslis afbreuk aan die geheel. 'n Verdere irritasie in *Doodmenslik* is die byhaal van oorbodige poëtikale kommentaar in gedigte wat in werklikheid reeds genoeg diepgang en oortuigingskrag besit. Die geforseerde poëtikale slot van "koning in my kasteel" is een voorbeeld van hierdie oordadige wil om vir die leser rymend daaraan te herinner dat hier 'n digter aan die woord is:

en as ek in my hubris
soos Nietzsche op die rooi tapyt wil pis
het ek die laaste sin gestig
van my gedig

Daar is enkele spel- en taalfoute wat tydens die redigeringsproses oor die hoof gesien is, soos byvoorbeeld die gebruik van "wie" in plaas van "wat" in "'n ruimteman soos Gagarin / wie God nie in sy uitspansel kon sien" in die gedig "wie was jy?" en die vermoedelik verkeerde spelling van "syn" as "sein" in "kremasie II". In die geheel beskou, is *Doodmenslik* egter 'n gawe debuit wat onderhoudend

uiting gee aan 'n digterlike visie “wat hou van wat afstootlik is” (“koning in my kasteel”) en nie daarvoor terugdeins om die doodmenslikheid van verderf te verreken binne 'n lewenskouing wat eweneens sterk van die goddelike bewus is nie.

Andries Visagie

agvisagie@sun.ac.za

Universiteit Stellenbosch

Stellenbosch

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9485-2727>